

บทความวิจัย (Research Article)

แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
โรงเรียนบ้านโป่งปะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
A Study of Guidelines Development for the Promotion of Public
Mind Among Students of Ban Pong Pa Primary School,
Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2

จันทรัตน์ สารีคำ* สุขแก้ว คำสอน และสวณีย์ เสริมสุข
Juntarat Sareekum*, Sukkaew Comesorn and Savanee Sermsuk

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประชุมกลุ่มย่อย ให้ข้อมูลแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเป็นผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจิตสาธารณะในสถานศึกษาโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาจิตสาธารณะและศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษาผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน เครื่องมือการวิจัย คือ ประเด็นข้อคำถาม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการบูรณาการเข้าไปใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัย ช่วงชั้น ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่โรงเรียน หลักการทำงานต้องทำอย่างต่อเนื่องและทุกคนมีส่วนร่วม ต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะให้กับนักเรียน ใช้สถานการณ์จริง มีแกนนำในการทำกิจกรรมในกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการเสริมแรง การสะท้อน และการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทราบว่าสิ่งที่ดำเนินการมานั้นประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะให้ชัดเจน

คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนานักเรียน จิตสาธารณะ ประถมศึกษา

Abstract

This research aims to study guidelines for the promotion of public mind among primary school students. Seven informants were selected by purposive sampling method. The informants were expertise in field of executives, teachers responsible for organizing public

mind activities in the educational institutions and the moral school project of OBEC, as well as the supervisors in the educational area who was responsible for the moral school project of OBEC. Research tool was list of inquiries. Information obtained from Informants were guidelines for the promotion of public mind among primary school students. For statistical analysis, qualitative analysis was performed. Research results have found that guidelines for the promotion of public mind among primary school students include integrating activities into eight learning groups or student competency development activities. These activities should be appropriate with students' age and level. Students should learn from the real situation. In addition, they should learn from surrounding environment both at home and school. All school activities should be arranged continuously with everyone participatory. Students' public mind should be raised. There should be leaders for activities of professional learning community process. Support, reflection, and outcome measurement should be systematically performed to figure out whether ongoing activities will achieve the objectives or not. This is to be used as guidelines for the development of explicit public mind activity.

Keywords: Student Competency Development Activity, Public Mind, Primary school

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการหลั่งไหลของวัฒนธรรมระหว่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทย ผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ สื่อสารมวลชนอื่น ๆ ทั้งสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำนวนมากมีความรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกระแสความเจริญนี้ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ทำให้เกิดการปรับตัวมีการแข่งขันเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มีค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้นเกิดการขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ โดยมีความโน้มเอียงไปทางวัตถุนิยมมากกว่าจิตใจขึ้นทุกขณะ และมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ซึ่งเป็นสัญญาณถึงการขาดจิตสาธารณะของคนในชาติสูงขึ้น (เสาวลักษณ์ ยวงวนิชจิต, 2559)

นอกจากนี้แล้วประเด็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในยุคปัจจุบันดังกล่าว ยังได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ทำให้เกิดการปรับตัว มีการแข่งขัน เอาเปรียบซึ่งกันและกัน มีค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้น เกิดการขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ โดยมีความโน้มเอียงไปนิยมวัตถุมากกว่าจิตใจมากขึ้นทุกขณะและมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ซึ่งเป็นสัญญาณถึงการขาดจิตสาธารณะ ปัจจุบันคนในสังคมมีความสำนึกต่อส่วนรวมลดน้อยลงทุกที เห็นได้จากข้อความตามที่สาธารณะต่าง ๆ เป็นการขอร้องให้ปฏิบัติ หรือปลูกจิตสำนึก เช่นโปรดทิ้งขยะลงถังกรุณาช่วยกันรักษาความสะอาด ห้ามเดินลัดสนาม สมบัติสาธารณะอย่าทำลาย โปรดเห็นใจแก่สตรีและคนชรา ปิดน้ำ ปิดไฟ ก่อนออกจากห้อง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2555) จากปัญหาและผลกระทบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมถอยด้านจิตสาธารณะเพื่อส่วนรวมซึ่งจะเห็นได้จากในปัจจุบันที่ศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมกำลังเป็นปัญหาอย่างมากในสังคมไทย สืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมามุ่งเน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ผนวกกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสารสนเทศ รวมทั้งการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศเข้ามาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนความไม่สมดุลระหว่างความเจริญด้านวัตถุกับความเจริญด้านจิตใจ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ทำให้การปรับตัวเพื่อการแข่งขัน มีค่านิยม

ทางวัตถุสูงขึ้นเกิดการเอาเปรียบ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง พวกพ้อง มากกว่าส่วนรวม นำไปสู่ความถดถอย ขาดคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกต่อส่วนรวมจึงลดน้อยถอยลงทุกวัน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2551) ซึ่งความสำนึกต่อส่วนรวมเป็นลักษณะหนึ่งของจิตสาธารณะ ซึ่งปัญหาการขาดจิตสาธารณะในสังคมไทยมีอยู่มากมายเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินจำนวนมากต่อส่วนรวมและสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนและสังคม

จากรายงานการประเมินตนเองพฤติกรรมด้านการมีจิตสาธารณะของนักเรียนในโรงเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานพบว่า นักเรียนมีจิตสาธารณะส่วนรวมในเรื่องต่าง ๆ น้อย เช่น การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ การปิดน้ำ ปิดไฟ หลังใช้แล้ว การช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ยังมีการทิ้งขยะไม่เป็นที่ การอาสาช่วยงานส่วนรวม และการช่วยกันดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ของชุมชนที่พักอาศัย โดยยังไม่รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดจิตสาธารณะทั้งสิ้น การพัฒนาจิตสาธารณะในตัวบุคคล ควรได้รับการพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความพร้อมและง่ายต่อการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม วัฒนธรรม โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาเพราะเป็นช่วงที่มีความไวต่อการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม เป็นอย่างยิ่ง เพราะยังเป็น “ไม้อ่อนที่ดัดง่าย” การปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการทั้งร่างกาย และจิตใจของเด็ก จะเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ได้มาก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544) ซึ่งถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเมื่อเติบโตขึ้นจะทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม อันจะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข สบายใจ ตลอดจนเป็นบุคลากรที่ดีเหมาะสม ของครอบครัว สังคมและประเทศ

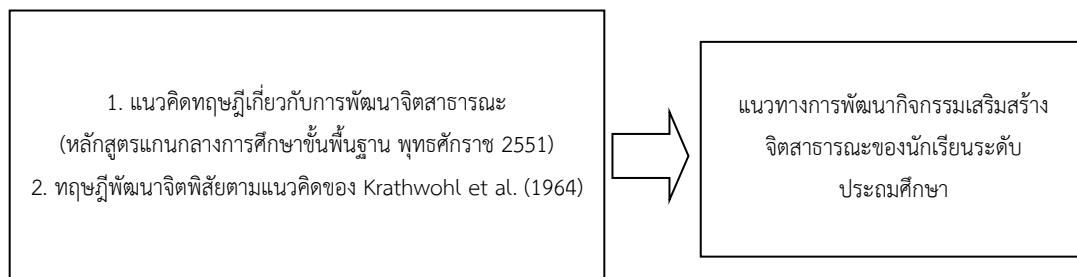
แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะที่มีผู้พัฒนาและสร้างขึ้นมีหลากหลายแนวทาง ดังจะเห็นจากสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กำหนดแนวทางในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า ประกอบไปด้วย 4 แนวทางคือ 1) บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ 2) จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) จัดโครงการพิเศษ 4) สอดแทรกในชีวิตประจำวัน โดยที่สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษาเอง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียน เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดทุกระดับการศึกษา จากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังไม่พบว่ามีรายวิชาหรือหลักสูตรเฉพาะที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสาธารณะได้ มีเพียงแนวทางในการบูรณาการหรือสอดแทรกให้เข้าเนื้อหาสาระของรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในต่าง ๆ (ศิริธร ศรีจันทร์, 2557) และการพัฒนาจิตสาธารณะยังไม่มีแนวทางในการพัฒนาที่ชัดเจน สถานศึกษาส่วนใหญ่ได้บูรณาการการพัฒนาจิตสาธารณะแก่ผู้เรียนโดยการนำเนื้อหา คุณธรรมด้านจิตสาธารณะมาสอนโดยตรงในวิชาสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สอดแทรกในรายวิชาอื่น ๆ ที่ตนเองสอน และบูรณาการเข้ากับกับกลุ่มสาระอื่น (พูลสวัสดิ์ วรรณลา, 2557)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อหาแนวทางในพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อเป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้เรียนให้มีจิตสาธารณะ ให้บรรลุผลของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณธรรม ความรู้เพื่อให้สามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวทางในพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งปะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ประถมศึกษา ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ด้านแหล่งข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประชุมกลุ่มย่อย ให้ข้อมูลแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเป็นผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจิตสาธารณะในสถานศึกษาโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาจิตสาธารณะและศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษาผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย คือ ประเด็นคำถามเรื่องแนวทางการสร้างกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาด้านวัตถุประสงค์ ด้านหลักการทำงานและด้านแบบแผนการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจิตสาธารณะ นำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา

2. สร้างประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างและพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ในประเด็นข้อคำถาม ดังนี้

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ

2.2 แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษา

2.3 วิธีดำเนินการเพื่อจะได้มาซึ่งกิจกรรมที่เสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2.4 ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะในด้านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความมั่นใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

2.5 ลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม

2.6 สื่อหรือสิ่งที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่จะส่งผลให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ

2.7 กิจกรรมที่โรงเรียนให้นักเรียนปฏิบัติอยู่จะสามารถเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างไร

3. นำข้อคำถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหา ความชัดเจนการใช้ภาษาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. ปรับปรุงข้อคำถามให้สมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกำหนดประเด็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง เนื้อหาแผนลำดับกิจกรรม สื่อและเครื่องมือวัดและประเมินผล โดยสรุปเชิงพรรณนาความหรือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหา พฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ และวิธีการเสริมสร้างจิตสาธารณะ มีดังนี้

1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ

“ควรกำหนดวัตถุประสงค์ เพราะในหลักสูตรแกนกลาง 2551 จิตสาธารณะ จะอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในส่วนของกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ และที่สำคัญควรให้มีอยู่ในแผนปฏิบัติราชการของโรงเรียน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“ควรกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบเป้าหมายของกิจกรรม และเพื่อให้ทราบว่าการให้เป้าหมายที่กำหนดนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงทิศทาง ขอบข่าย แนวทางการจัดกิจกรรม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

สรุปได้ว่า โรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินการพัฒนาจิตสาธารณะในสถานศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกำหนดเป็นภาระงานที่ชัดเจน

1.2 แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียน ประถมศึกษา

“บูรณาการกิจกรรมให้ครอบคลุมใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“สร้างความตระหนักให้นักเรียน เรียนรู้จากบริบทรอบ ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คนรอบข้าง เน้นการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และมีการเสริมแรงทางบวกให้นักเรียน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

สรุปได้ว่า ควรมีการบูรณาการเข้าไปใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการจัดชั่วโมงคุณธรรม จัดตั้งชุมนุมจิตสาธารณะในโรงเรียน จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัย ช่วงชั้น ควรเป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง สนับสนุนให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ให้กำลังใจกับผู้ที่มີพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะ ให้นักเรียนบันทึกการทำความดีของตนเอง รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของผู้เรียน

1.3 วิธีดำเนินการเพื่อจะได้มาซึ่งกิจกรรมที่เสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

“การวัดผลประเมินผลที่ใช้เวลาและเครื่องมืออย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานอย่างเป็นระบบจะทำให้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“สร้างความตระหนักและจิตสาธารณะที่คงทนให้นักเรียน โดยใช้ PLC และการเรียนรู้การปฏิบัติจริงของผู้เรียน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“การทำงานที่เป็นระบบ มีการวางแผน ค้นหาปัญหาและดำเนินการแก้ไขโดยมีการวัดผลที่เป็นระบบ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

สรุปได้ว่า หลักการทำงานต้องทำอย่างต่อเนื่องและทุกคนมีส่วนร่วม ต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะให้กับนักเรียน ใช้สถานการณ์จริง มีแกนนำในการทำกิจกรรมในกระบวนการ PLC มีการเสริมแรง การสะท้อน และการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ

1.4 ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะในด้านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความมั่นใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

“กิจกรรมภายในชุมชน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2)

“กิจกรรมที่เป็นสถานการณ์จริง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“กิจกรรมที่เปลี่ยนวิธีคิดให้นักเรียนประพฤติได้โดยไม่หวังผลตอบแทน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“กิจกรรมที่ไม่ห่างไกลจากตัวเด็ก จากสิ่งรอบ ๆ ตัว”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

สรุปได้ว่า ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะในด้านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความมั่นใจโดยไม่หวังผลตอบแทน มีดังนี้ คือการเรียนรู้ การช่วยกิจกรรมชุมชน กิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่โรงเรียน

1.5 ลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม

“กิจกรรมที่ส่งเสริมความเสียสละเพื่อส่วนรวม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“กิจกรรมในโรงเรียน เช่นการทำความสะอาด การบริหารจัดการขยะ การปรับภูมิทัศน์ การทำความสะอาดสถานที่ในชุมชน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

สรุปได้ว่า ลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม เป็นกิจกรรมในโรงเรียน เช่น กิจกรรมทำความสะอาด กิจกรรมบริหารจัดการขยะ กิจกรรมสนับสนุนพัฒนาผลการเรียนรู้ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะ กิจกรรมการปรับภูมิทัศน์ ที่ส่งเสริมความเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.6 สื่อหรือสิ่งที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่จะส่งผลให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ

“สื่อจากเอกสารต่าง ๆ ใกล้ตัวนักเรียน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1)

“สื่อกิจกรรม ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“ใช้สื่อบุคคล เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่ดี”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6)

สรุปได้ว่า สื่อหรือสิ่งที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่จะส่งผลให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ ควรใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ต่อไปนี้ หนังสือ แผ่นพับ สื่อเกี่ยวกับบุคคล เช่น บุคคลตัวอย่าง ครู พ่อแม่ สถานักเรียน สื่อกิจกรรม เช่น การแสดงละคร สื่อบริบท เช่น สถานการณ์ ห้องสมุด สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ รูปภาพ วิดีโอ

1.7 กิจกรรมที่โรงเรียนให้นักเรียนปฏิบัติอยู่จะสามารถเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างไร

“การเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะเพื่อให้เกิดความสำเร็จ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3)

“จิตสำนึก ความต่อเนื่อง และการประเมินผลตามสภาพจริง”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4)

“การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และประเมินตามจุดประสงค์”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5)

สรุปได้ว่า กิจกรรมที่โรงเรียนให้นักเรียนปฏิบัติอยู่จะสามารถเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครอง ชุมชนควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะและคอยกระตุ้นให้กำลังใจผู้เรียนในการแสดงออกรวมทั้งเสริมสร้างความตระหนักในความสำคัญของการมีจิตสาธารณะและแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะด้วยใส่ใจอย่างแท้จริงโดยไม่ต้องคอยให้คนอื่นแนะนำ โดยที่ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินการพัฒนาจิตสาธารณะในสถานศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกำหนดเป็นภาระงานที่ชัดเจน มีการบูรณาการกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะเข้าไปใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้มีการจัดชั่วโมงคุณธรรม และมีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รวมถึงการวัดประเมินที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีกระบวนการพัฒนาจิตสาธารณะทั้ง 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นรับรู้ 2) ขั้นตอบสนอง 3) ขั้นเห็นคุณค่า 4) ขั้นจัดระบบ และ 5) ขั้นเกิดกิจนิสัย และควรพิจารณาให้เหมาะสมกับช่วงวัย ช่วงชั้น ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่โรงเรียน หลักการทำงานต้องทำอย่างต่อเนื่องและทุกคนมีส่วนร่วม ต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะให้กับนักเรียน ใช้สถานการณ์จริง มีแกนนำในการทำกิจกรรมในกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการเสริมแรง การสะท้อน และการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทราบว่าสิ่งที่ดำเนินการมานั้นประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายหรือไม่

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยเป็นผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจิตสาธารณะในสถานศึกษาโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาจิตสาธารณะและศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษา ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. จำนวน 7 คน ถึงแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินการ

พัฒนาจิตสาธารณะ ในสถานศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกำหนดเป็นภาระงานที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะให้ชัดเจน เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้ความสำคัญกับผู้เรียนในการมีจิตสาธารณะ และหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะและควรบูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสา ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินผลการเรียนจึงจะสำเร็จการศึกษา ซึ่งหลักสูตรกำหนดจำนวนเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมและสาธารณประโยชน์ ไว้ชัดเจน ซึ่งผู้เรียนในปัจจุบันมีพื้นฐานชีวิตที่หลากหลาย มีวิถีชีวิตที่ซับซ้อนแตกต่างกัน มีความเชื่อแนวคิด ความสนใจความต้องการที่แตกต่างกัน รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จึงใช้รูปแบบเดียวกับผู้เรียนในสถาบันไม่ได้ จำเป็นต้องใช้รูปแบบที่หลากหลายเพื่อตอบสนองกับความต้องการและลักษณะของนักเรียนที่หลากหลายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศรี ฐานะวุฒิกุล (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา ต้องมีนโยบายและแผนการดำเนินงาน โดยกำหนดภาระหน้าที่ให้ชัดเจน จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ที่สำคัญครูต้องมีความเสียสละมุ่งมั่นและทุ่มเทให้กับการทำงาน และที่สำคัญต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย และนักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยการจัดกิจกรรมต้องบูรณาการกิจกรรมเข้าไปในเนื้อหาวิชาทุกกลุ่มสาระจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและจัดกิจกรรมพิเศษ การส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นการพัฒนาให้เป็นผู้มีความพร้อมและความสามารถในการเป็นคนที่สมบูรณ์และมีจิตสาธารณะที่ยั่งยืน

แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษาควรเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ช่วงชั้น ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนจากสิ่งรอบตัว นอกจากเรียนรู้ในสถานศึกษาซึ่งเป็นการส่งเสริมความดีงาม ความเสียสละต่อสังคมเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดว่า นักเรียนต้องปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมและสาธารณประโยชน์ให้กับโรงเรียน ชุมชนและสังคม กิจกรรมสร้างสรรค์สังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรนิตย ภูเขียว (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า การดำรงชีวิตเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนจำเป็นต้องจัดให้เกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนรู้ และหลังการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินการพัฒนาจิตสาธารณะในสถานศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกำหนดเป็นภาระงานที่ชัดเจน ดังนั้นควรมีการบูรณาการกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะเข้าไปใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการจัดชั่วโมงคุณธรรม และมีความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะ ติดตามประเมินการแสดงผลออกพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน

2. สถานศึกษาควรมีลักษณะการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะในการบริหารกิจกรรมจิตสาธารณะในโรงเรียนอย่างชัดเจน พร้อมกับผู้มีการปฏิบัติเป็นแนวทาง ซึ่งอาจปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

3. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้เหมาะสมกับวัย ช่วงชั้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในข้ออื่น ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะให้มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดในผู้เรียนตั้งแต่เด็กเล็ก

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2555). *สอนให้เด็กมีจิตสาธารณะ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วี พริ้นท์ (1991).

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคลากร ตำราชั้นสูง ทางสังคมพฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พลสวัสดิ์ วรรณลา. (2557). *แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร)*. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

ศิริธร ศรีจำนงค์. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวคิดปัญญาศึกษา (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมศรี ฐานะวุฒิกุล. (2556). *กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สืบค้น 21 มิถุนายน 2562, จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf

เสาวลักษณ์ ยงวานิชจิต. (2559). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับนักเรียนในสถานศึกษาของนิคมของรัฐ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อรนิตย์ ภูเขียว. (2560). *การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia, B. B. (1964). *Taxonomy of educational objectives Handbook II The affective domain*. New York: David McKay.